

Ministarstvo
znanosti i
obrazovanja

*Ministarstvo znanosti i obrazovanja
travanj, 2020. godine*

PREPORUKE O ORGANIZACIJI RADNOGA DANA UČENIKA TIJEKOM ODRŽAVANJA NASTAVE NA DALJINU

SADRŽAJ

Opće smjernice za organizaciju nastave na daljinu	2
Razredna nastava	3
Predmetna nastava u osnovnoj školi	4
Srednja škola	5
Maturanti	6
Organizacija nastavne jedinice	7
Reference	8

OPĆE SMJERNICE ZA ORGANIZACIJU NASTAVE NA DALJINU

Izvođenje nastave na daljinu predstavlja izazov za učitelja i učenika, ali i za cjelokupnu obitelj jer se proces učenja i poučavanja odvija kod kuće pa je potrebno **osigurati određene preduvjete za učenje, ali i procijeniti koliko zapravo treba učiti**. Stoga je ova preporuka napisana na jednostavan način s konkretnim primjerima koji mogu biti od pomoći učenicima, učiteljima i roditeljima/starateljima.

Što se uvjeta za učenje tiče, to podrazumijeva opremu za nastavu za daljinu (upute o tome dane su školama) i potrebne udžbenike, ali i da se za učenike kod kuće organizira *mirni kutak* za učenje. Nadalje, dobro je da se pokuša uvesti i redovita **struktura radnoga dana za učenike**. Posebno je važno da roditelji o tome vode brigu kod mlađe djece koja pohađaju razrednu nastavu, a dobro je i da se određenih preporuka drže i stariji učenici, na taj način brinemo i o psihofizičkome zdravlju djece i mladih ljudi.

Često se postavlja pitanje od strane roditelja, ali i nastavnika, **koliko zapravo učenici trebaju dnevno učiti i kako im pomoći da se organiziraju**. Učenici, s druge strane, ističu da najbolje uče kad uživaju u onome što uče i kako uče, i tad im vrijeme brzo prođe. Suprotnost je tomu situacija kad nešto moraju napraviti i u tome ne vide smisao ili ne znaju kako započeti pa se cijeli proces učenja svede na zamornu i dugotrajnu zadaću koja se odrađuje bez motivacije.

Očekivano vrijeme učenja proizlazi i iz zakonske regulative. Procjena vremena potrebnoga za učenje nije jednostavna, u svim zakonskim dokumentima koristi se pojam „prosječnoga učenika“ ili „prosječnoga vremena“, što znači da u stvarnosti to vrijeme može biti nešto duže ili kraće. Tako Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru kaže da bi učenici trebali provesti u učenju određeno vrijeme u skladu s tzv. HROO bodovima (HROO - Hrvatski sustav bodova općega obrazovanja bodovima u općem obrazovanju) koje treba ostaviti u okviru određene kvalifikacije.

Vrijeme provedeno u učenju podrazumijeva vrijeme u kojem se poučava (u školi, odnosno putem sustava za nastavu na daljinu), ali i vrijeme samostalnoga ili suradničkoga učenja. Takvo **ukupno vrijeme ovisi o uzrastu djeteta i kreće se od 5 do 8 sati dnevno tijekom radnoga tjedna**. Međutim, koliko god to vrijeme iznosilo, ono je ograničeno i stavlja pred učitelje i nastavnike izazov da zadatke koje „prosječni učenik“ treba obaviti, može obaviti u zadanome okvirnom vremenu. Učitelji trebaju voditi računa o opterećenju učenika. To podrazumijeva da se trebaju postići planirani odgojno-obrazovni ishodi, ali i da u sadržajima treba **razlučiti ono što je bitno od onoga što je sporedno ili nije nužno**. Pri tome su učenici i nastavnici ključni jer trebaju materijalima koji su već dostupni u nekome od centralnih servisa pridružiti i vlastite materijale, upute i pratiti učenika, ali da sve to bude u razumnim i prihvatljivim vremenskim okvirima te prilagođeno spoznajnim mogućnostima učenika.

U nastavku su preporuke o organizaciji radnoga dana učenika tijekom radnoga tjedna. Dakle, kod svih učenika takav ritam podrazumijevao bi slobodne vikende. Mogući su i drugačiji načini uspostave ritma radnoga tjedna, a prijedlozi u nastavku mogu predstavljati pomoć u izradi vlastitoga plana.

RAZREDNA NASTAVA

Učenici razredne nastave trebali bi dnevno provesti pet sati dnevno učeći (to uključuje učenje i poučavanje). Možda se čini da je 5 sati dnevno zahtjevno, ali ne smije se zaboraviti da su do uvođenja nastave na daljinu učenici u fizičkoj učionici svaki dan provodili najmanje 4 sata, a poslije su učili kod kuće ili u produženome boravku te da su još i vikendom imali neke obveze oko nastave. Dakle, tih 5 sati podrazumijeva učenje radnim danima, ne i vikendima, te obuhvaća uobičajeno učenje u školi i kod kuće. Kod izvođenja nastave na daljinu to se sve izvodi kod kuće pa odjednom sve postaje vidljivo roditeljima.

Kako bi se omogućilo stjecanje radnih navika, dobro je da učenici imaju sličnu organizaciju vremena svaki radni dan. Dakle, praćenje Škole na Trećem čvrsta je preporuka, no taj se program ne mora nužno pratiti u jutarnjem terminu, budući da postoji repriza u poslijepodnevним satima, a snimka je dostupna i preko YouTubea i mrežnih stranica. Učitelji šalju dodatne zadatke vezane uz planirane teme roditeljima, ali pri tome trebaju voditi računa o opterećenju učenika i svrsishodnosti zadataka, kao i tehničkim mogućnostima koje učenici imaju kod kuće. Tako nije prihvatljivo da se od roditelja traži da isprinta listić, već je dovoljno da učenik zadaću napiše u bilježnicu. Sve zadaće za svakoga učenika ne trebaju se slati svaki dan učitelju na provjeru, učitelj može napraviti raspored učenika koji će mu poslati zadaću taj dan, na taj način omogućava se individualizacija aktivnosti, prilagodba pojedinim učenicima i ishodima učenja.

Ogledni primjer rasporeda za učenike razredne nastave tijekom radnoga tjedna (ponedjeljak – petak):

Vrijeme	Prijedlog aktivnosti učenika	Prijedlog za roditelje
HRT3 8-11	Učenici prisustvuju Školi na Trećem Čitaju, izražavaju se u pisanome i govornome obliku Računaju, rješavaju matematičke zadatke, modeliraju Vježbaju (TZK) Glazbeno i likovno se izražavaju Odmore se svakih 45 minuta ili češće ako je potrebno	Osiguravaju <i>mirni kutak</i> , opremu i TV
11 –13	Ručak i odmor Razgovor s ukućanima Igra	Pripreme ručak Razgovaraju s djecom
13 – 15	Učenici rade zadatke koje im pošalje učitelj Naprave nešto svojim rukama O temi razgovaraju s roditeljima, vršnjacima Ponovno pogledaju neki dio Škole na Trećem u reprizi ili na YouTube kanalu Odmore se svakih 45 minuta ili češće ako je potrebno	Suraduju i asistiraju djeci ako je potrebno Suraduju s učiteljem i stručnim suradnicima

PREDMETNA NASTAVA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Prema sličnome obrascu **učenici u osnovnoj školi u predmetnoj nastavi trebali bi učiti oko 6 sati dnevno (uključujući učenje i poučavanje)**. Navedeno ne uključuje učenje vikendom; ako učenici uče i vikendom, broj sati tijekom radnoga tjedna se smanjuje. Pri tome učenici ne trebaju gledati TV program po rasporedu ako nije usklađen s njihovim rasporedom, ali svakako nastavnici trebaju djecu uputiti na videolekcije, tj. trebaju pronaći odgovarajuće ako nisu izradili svoje. Nije ključno pratiti videolekcije na televiziji, one su dostupne na mrežnim stranicama Škole za život pa se mogu pregledavati i upotrebljavati redosljedom koji učenicima i nastavnicima odgovara. Međutim, ukoliko nastavnik odluči ne koristiti te materijale, mora izraditi svoje i pritom nije dovoljno učenike samo uputiti da nešto nauče iz udžbenika jer takav pristup ne daje dobre rezultate u svladavanju gradiva većine predmeta. Primjerice, većina učenika ne može naučiti razlomke samostalno iz udžbenika. Važna je i ujednačenost među predmetima, i tu je uloga razrednika i koordinacija nastavnika u virtualnoj zbornici i virtualnoj učionici važna.

Napominjemo da postoje predmeti koji nisu pokriveni centralnim rasporedom koji objavljuje MZO te nastavnici sami trebaju pripremati materijale i upute za takve predmete.

Ogledni primjer rasporeda tijekom radnoga tjedna (ponedjeljak – petak) za učenike predmetne nastave u osnovnoj školi:

Vrijeme	Prijedlog aktivnosti učenika	Prijedlog za roditelje
SPTV 9-12	Učenici sudjeluju u radu u virtualnim učionicama ili proučavaju videolekcije na SPTV ili mrežnoj stranici Škole za život Surađuju, istražuju, pitaju, pomažu ... Čitaju, izražavaju se u pisanome i govornome obliku Računaju, rješavaju matematičke zadatke, modeliraju Vježbaju (TZK), glazbeno i likovno se izražavaju Odmore se nakon svakih 45 minuta	Osiguravaju <i>mirni kutak</i> , opremu i TV
12 –14	Ručak i odmor Razgovor s ukućanima Igra	Pripreme ručak (ili daju upute kako ga pripremiti) Razgovaraju s djecom
14 – 17	Učenici rade zadatke koje im pošalje učitelj Naprave nešto svojim rukama (eksperiment, maketu, posade biljku...) O temi razgovaraju s roditeljima, vršnjacima Istraže temu na internetu ili uz pomoć udžbenika i knjiga	Surađuju i asistiraju djeci ako je potrebno Suraduju s razrednikom i po potrebi sa stručnim suradnicima

Čitaju Odmore se svakih 45 minuta	
--------------------------------------	--

SREDNJA ŠKOLA

U srednjoj školi učenici u **prvome, drugom i trećem razredu u prosjeku bi trebali učiti oko 7 sati dnevno (uključujući učenje i poučavanje)**. Navedeno ne uključuje učenje vikendom, ako učenici uče i vikendom, broj sati tijekom radnoga tjedna se smanjuje. Nastavnici se trebaju međusobno koordinirati oko ravnomjernoga opterećenja učenika tijekom radnoga tjedna. Kao i kod predmetne nastave u osnovnoj školi, nije nužno da se sve videolekcije prate na televiziji ili da one postanu jedini način učenja i potpore učenicima. Međutim, ako se nastavnici odluče ne oslanjati se na lekcije koje su pripremljene u centralnim servisima, onda slične materijale trebaju pripremati samostalno i davati jasne upute učenicima u svim izvorima koje trebaju koristiti. Napominjemo da se isključivo izvođenje nastave na daljinu putem videokonferencije ili audiokonferencije u realnome vremenu na kojima sudjeluju svi učenici ne preporuča zbog velikog opterećenja online sustava, ali i zato što postoje primjereniji načini organizacije nastave na daljinu.

Napominjemo da postoje predmeti koji nisu pokriveni centralnim rasporedom koji objavljuje MZO te nastavnici sami trebaju pripremati materijale i upute za takve predmete. Srednje škole u strukovnim programima, kojih je više od 250, upućujemo na mrežne stranice Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih za dodatne materijale za strukovne predmete.

Ogledni primjer rasporeda za učenike prvoga, drugog ili trećeg razreda srednje škole tijekom radnoga tjedna (ponedjeljak – petak):

Vrijeme	Prijedlog aktivnosti učenika	Prijedlog za roditelje
8-12	Učenici prate program na RTL 2 Pripremaju se za rad u virtualnoj učionici Odmore se nakon svakih 45-60 minuta Vježbaju, čitaju, računaju, istražuju...	Osiguravaju <i>mirni kutak</i> i opremu Suraduju s razrednikom i stručnim suradnicima
12 –13	Ručak i odmor Razgovor s ukućanima i prijateljima	Pripreme ručak (ili daju upute kako ga pripremiti) Razgovaraju s učenikom
13 – 16	Učenici rade u virtualnim učionicama O temi razgovaraju s nastavnicima, vršnjacima Rješavaju probleme samostalno ili u timu Naprave nešto svojim rukama Odmore se svakih 45-60 minuta	Suraduju i asistiraju učeniku ako je potrebno

MATURANTI

Za maturante bi bilo potrebno uložiti 8 sati dnevno u učenje i tako 5 dana u tjednu. Za maturante, ali i za ostale učenike srednje škole, preporuča se model **obrnute učionice** (*flipped classroom*). Prema tom modelu učenici pročitaju što treba o nekoj temi, pogledaju videomaterijal ili na neki drugi način samostalno istraže temu, a onda u virtualnoj učionici postavljaju pitanja, raspravljaju i rješavaju problemske zadatke ili argumentiraju svoje stavove.

Kod svih učenika, a posebno srednjoškolaca, potrebno je raditi na razvoju samostalnosti i odgovornosti. Kod maturanata bi te kompetencije trebale osigurati da se bez posebne potpore roditelja uspješno pripremaju za nastavu i postižu sve planirane ishode učenja. Subotom će na RTL 2 biti osiguran i redoviti program priprema za državnu maturu za učenike završnih razreda srednjih škola.

Ogledni primjer rasporeda za maturante tijekom radnoga tjedna (ponedjeljak – petak):

Vrijeme	Prijedlog aktivnosti učenika	Prijedlog za roditelje
8-12	Učenici prate program na RTL 2 Pripremaju se za rad u virtualnoj učionici Odmore se nakon svakih 60 minuta Vježbaju	Osiguravaju <i>mirni kutak</i> i opremu
12 –13	Ručak i odmor Razgovor s ukućanima i prijateljima	Pripreme ručak (ili daju uputu kako ga pripremiti)
13 – 17	Učenici rade u virtualnim učionicama O temi razgovaraju s nastavnicima, vršnjacima Rješavaju probleme samostalno ili u timu Naprave nešto svojim rukama Odmore se svakih 60 minuta	Suraduju i daju potporu učeniku po potrebi

Zaključno, gore su navedeni samo **neki od mogućih rasporeda** za učenike različitih uzrasta koji su u skladu sa sadašnjim provođenjem nastave na daljinu u Republici Hrvatskoj. Svi ti rasporedi podrazumijevaju petodnevni radni tjedan i vikend za odmor. Dodatno, za subotu prijepodne organiziramo i pripreme za državnu maturu u trajanju od 2 sata koje trebaju pomoći učenicima u ponavljanju i usustavljanju znanja i vještina potrebnih za uspješno polaganje mature.

ORGANIZACIJA NASTAVNE JEDINICE

Nastava na daljinu novo je iskustvo za većinu učitelja i nastavnika, ali i učenika. Postoje različiti modeli organizacije nastave na daljinu, ali i njezine realizacije u manjim nastavnim cjelinama i jedinicama. Ovdje navodimo jedan od mogućih scenarija organizacije jednoga sata nastave na daljinu. Naglasak je na tome da se u najvećoj mogućoj mjeri potiče aktivnost učenika, ali i da mu se u tome procesu učenja pruže sva potrebna podrška i temeljni materijali za učenje. Taj se materijal ne smije svesti samo na jedan izvor ili na čitanje iz udžbenika. Važno je davati i jasne upute kako istraživati temu i doći do drugih vjerodostojnih izvora, posebno onih na internetu.

Organizacija nastavne jedinice u trajanju od 60 minuta može biti oblikovana na sljedeći način:

- Videolekcija u trajanju od otprilike 15 minuta
- Učenik govori ili piše temeljem zadataka iz videolekcije ili napiše sažetak u vremenu od 15 minuta
- Samostalni rad učenika (ponavljanje, istraživanje, čitanje, pisanje, rasprava ili praćenje rasprave) u trajanju od 30 minuta

Učitelji i nastavnici trebali bi za predmete za koje je potrebno uvježbavanje i razumijevanje sadržaja učenicima snimiti videouradak u trajanju od otprilike 15 minuta ili učenike uputiti da prate određenu nastavnu jedinicu putem videolekcija koje je MZO osigurao za nastavu na daljinu. Nastava na daljinu ne podrazumijeva da učenici samo čitaju udžbenik i rješavaju zadatke po uputama nastavnika, odnosno da se svodi na to da učenici uče potpuno samostalno bez da im nastavnik objasni kontekst. U svim tim aktivnostima uloga učitelja je ključna u ujednačavanju količine nastavnih sadržaja. Dakle, nastavnik ne smije jednostavno uputiti učenike na videolekcije bez dodatnih uputa, praćenja i podrške, a nije dobro ni da se učenika previše optereti ili da se poučavanje prebacuje posredno na roditelja, to je također jedan od razloga davanja ovih preporuka.

U prosjeku, podjednako vremena učenik treba posvetiti proučavanju pripremljenoga materijala, kao i samostalnome radu. Cilj je da učenik s vremenom postane sve samostalniji i odgovorniji za vlastiti proces učenja.

REFERENCE

Obrnuta učionica (*flipped classroom*)

<https://skolazazivot.hr/wp-content/uploads/2020/03/Obrnuta-u%C4%8Dionica.pdf>

Upute za snimanje videolekcija

https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Raspored/Upute_snimanje_video_lekcija.pdf

Videolekcije

<https://skolazazivot.hr/video-lekcije/>

prof. dr. sc. Blaženka Divjak, ministrica znanosti i obrazovanja

